

August Pfeiffer

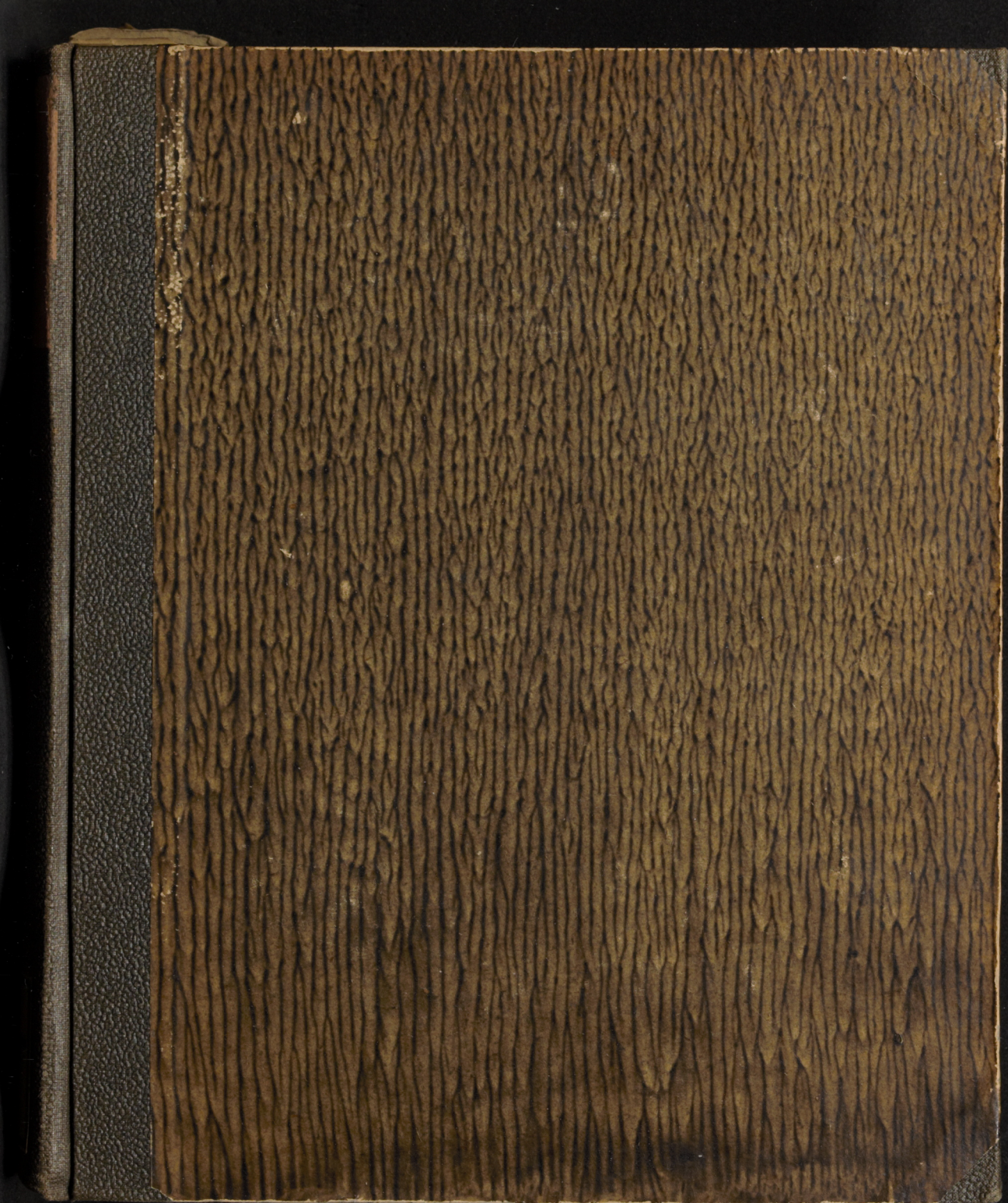
Criticam Sacram Generalem Publice Auditoris, In Universitate Wittenbergensi,

[Wittenberg]: Schmatz, [1668]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn794237045>

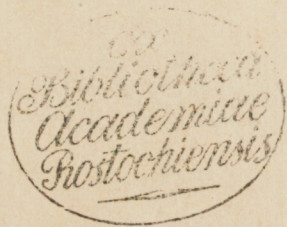
Druck Freier Zugang

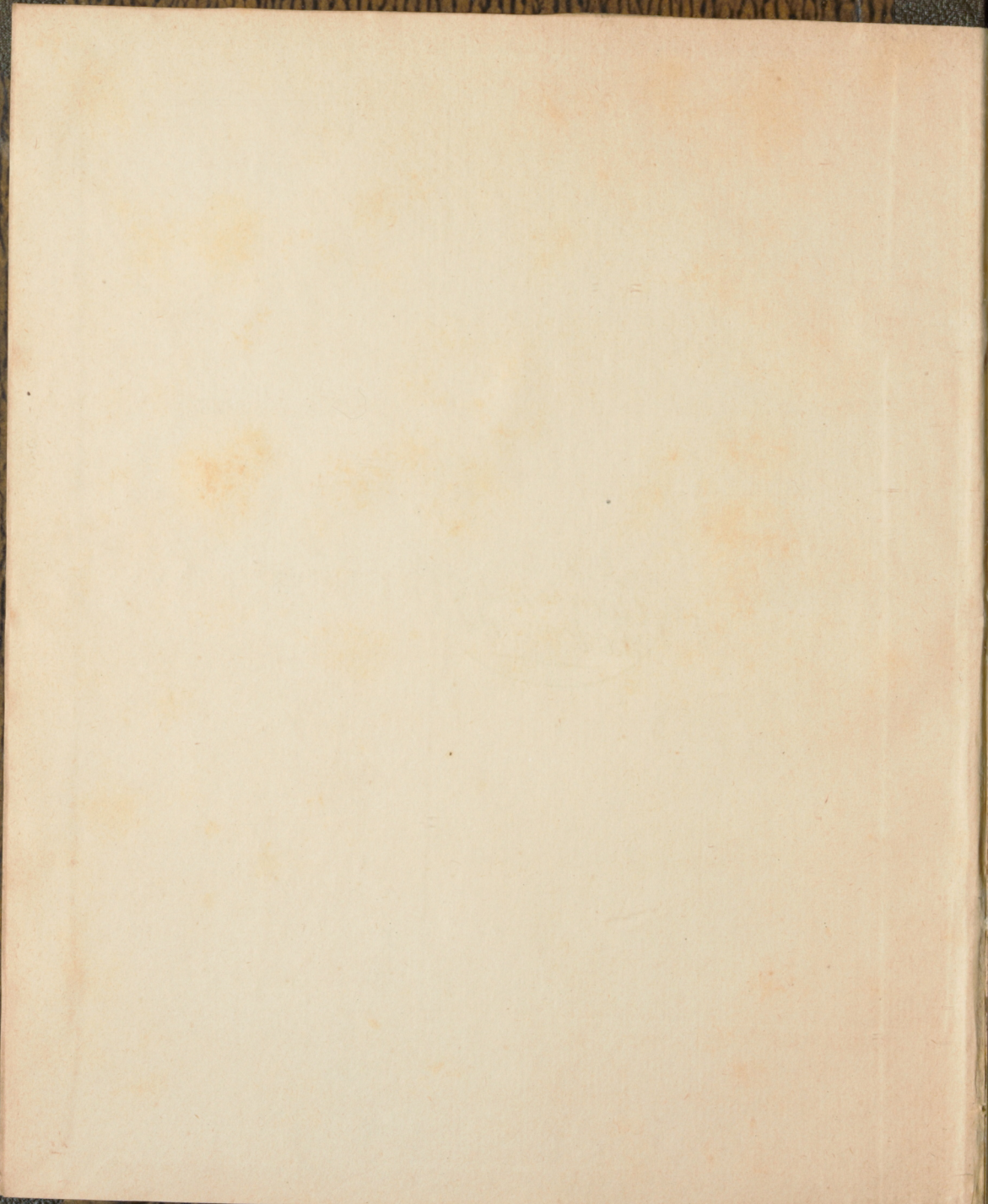

Ca - 345.¹⁻⁸

9.

2

CRITICAM
SACRAM GE-
NERALEM

PUBLICAE AUDITURIS,
IN
UNIVERSITATE WITTEN-
BERGENSI,

OFFICIOSAM SALUTEM
DICIT

AUGUSTUS Pfeiffer/

Lingg. SS. & Orientalium Professor Publ.

Extraord. & Facult. Philos.

Adjunctus.

Imprimebat DANIEL Schmag/
Academ. Typogr.

7.

L. S. O.

AD sacrum Olympum subvolaturo periti rerum arbitri duabus alis opus esse judicârunt, *Philologia* scilicet & *Philosophia*, iis non minus *Theologiæ* cultorem carere posse rati, ac aviculam alarum subsidio. Quorum prudens iudicium tantum abest ut pro nihilo putemus, ut si vel duos dixissent oculos, vix dicturos nimium censeamus. Et huic asserto, quantum *Philologiam* concernit, non est necessum, ut fictos inducamus colores, cum res ipsa, nobis tacentibus, clamet, fontes SSæ, unde omnis *Theologi* sapientia promanat, lingvarum originalium ignaro clausos esse. Saltem multò citiùs, certius, faciliùs atqve feliciùs sacra oracula & intellecturum & expositurum, qui lingvis instructus accesserit, ac earum imperitum, nec ipse in dubium vocârit redivivus *Carneades*. Quis quæso aures facilè illi substringat, qui *Græcæ* literaturæ expertus commenta in *Homerum* condere pararet, vel *Romanæ* eloquentiæ rudis interpretem se profiteretur illius viri, qui secutis *Latinis* imitandi spem ademit, præeuntibus *Græcis* ostentandi gloriam. Certè, si quid iudicamus, æqvè molestum & impar suis humeris suscepturus negotium est, qui inscius lingvarum enarrare Textum SSæ authenticum conetur. Quomodo enim ille singula SSæ verba καὶ ἀνεβάσειεν, ut æqvum est, expendere & deinde hunc esse non alium verborum sensum pro certo aliis affirmare queat, quæ sumus ingenii tarditate, non satis capimus. Frustrà sane implorari videntur versiones & commenta aliorum, quæ quippe legentem a què incertum dimittunt, num translatio respondeat arche-

archetypo & an interpres mentem Sp. S. sit affecutus. Nam
ea ut plurimum inter versiones harmonia est, quæ in malè
constituta Republica inter horologia deprehenditur. Qui
ergò ex iis tantum sapit, in plurimis hærebit anceps &
Μεσηνός γαίης το καὶ ἑρᾶν ἀσεβείῃ. Ita hic sapissimè verum
illud est: *Quot capita, tot sensus*. Elige cui dicas: Tu mihi
sola places. Utut incideris in optimam & talem, quæ
Textum nunquam deferat, nullam tamen sol vidit, quæ eum
semper ad vivum repræsentet. In quem sensum B. Lutherus
Epist. ad Linkium ait: *Ebraos Propbetas velle cogere, ut Germanicè*
&c. loquantur, perinde est, ac si Philomelam quis cogeret, dulcis-
sima sua melodia relicta utrissonam cuculi vocem imitari. Profectò
cui placeat uni paraphrasi insistere perpetuò & fidem suam
resolvere in auctoritatem unius hominis, qui fallere potest
& falli, adeoque malit unius versionis mancipium, quàm
omnium iudex & Dominus esse, ei nimis iners sit ingenium
oportet &, ut licentiâ Juvenalis utar, *ingvinis & capitis quæ*
sunt discrimina nescit. At, inquis, ut in explicatione SSæ &
Theologia *Exegetica* rectè Lingvarum Orientalium *περὶ ὁμοιωσις*
exigatur, eam tamen tam strictè & rigorosè non urgendam
in Theologia, quam vocant, *Didactica*, vel *Polemicâ*, vel
Homileticâ. Sed nullum hoc est *κρησφύγετον*. Cestè *ποιησις*
τῶν ποίησις Theologica præsupponit scripturarum non prole-
tariam lectionem & exactam intelligentiam. Nam qui è
libro nec attentè lecto nec satis intellecto extrahere conclu-
siones dogmatave, eademque in locos communes & certas
materierum sedes digerere aliosq; docere contendat, idem
fortè *jungat vulpes & mulgeat hircos*. Extant eqvidè in hoc gene-
re non pauca excellentium Theologorum monumenta, ana-
logiam fidei & *ἑκαστόπωσιν τῶν ὑγιαίνόντων λόγων*, adeoq; ner-
vum sacrarum literarum concinnè exhibentia, quæ ut grato
pectore suscipere par est, ita tamen vicissim ad confirman-
dam fidem & tranquillandam conscientiam oportet *ἑρευνᾶν*
& *διακρίνειν τὰς ψαφᾶς, εἰ ἔχοι ταῦτα ἔτι*; saltem ne *Homerus*
ο(2 occi-

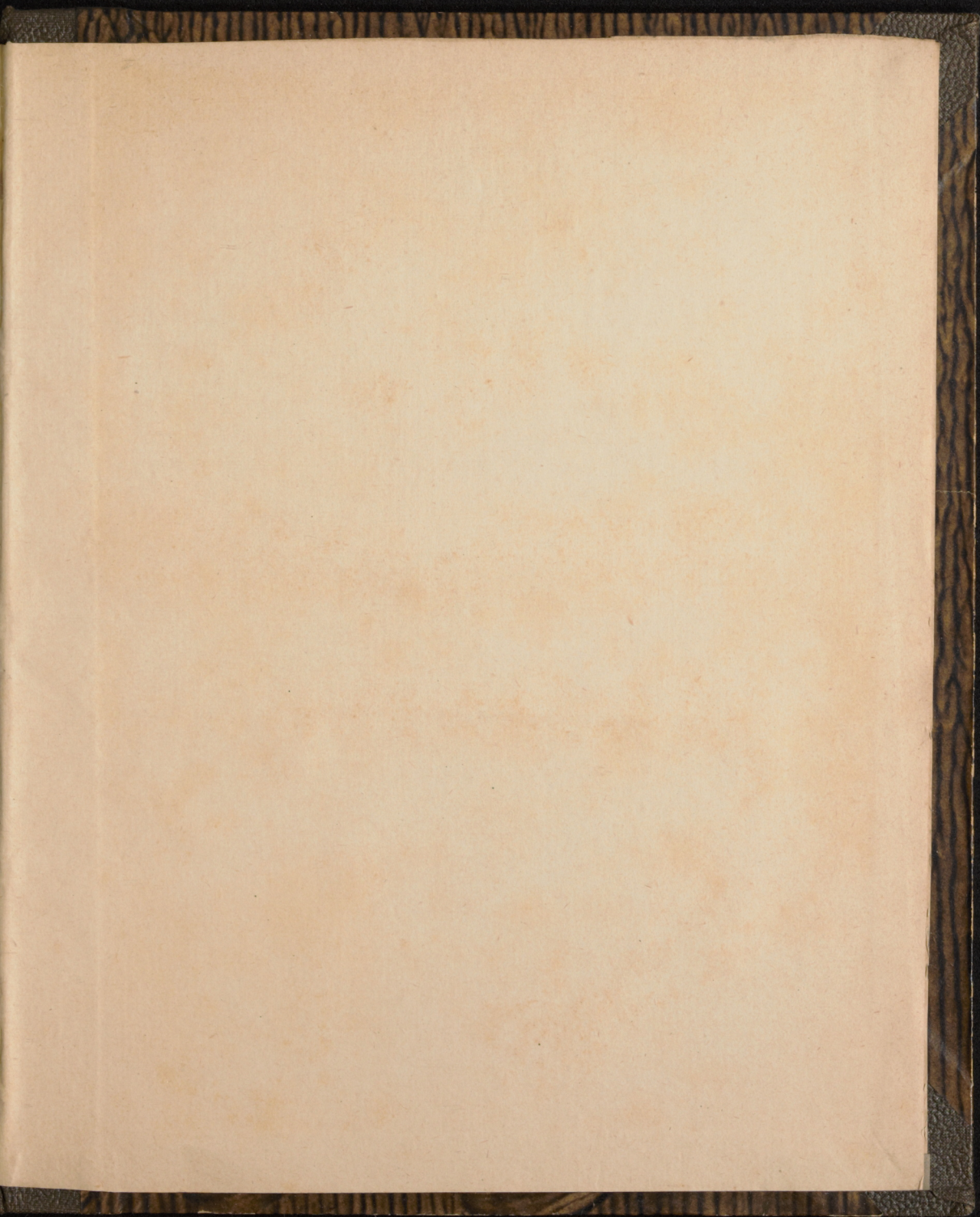
occinat: ἡ δὲ δὲ τῶ ἀντιθετοὶ σὺν πελεμωιάδαο. Aliàs res
mediocris diligentia videtur aliorum Systemata vel expi-
lare vel interpolare: at articulos fidei è visceribus Textus
authentici ὁ ΦαλιμοΦαιῶς quasi & ἀνακρίρητος deducere, hoc
opus, hic labore est. Deinde non videmus, quomodo bella
Domini sine armis lingvarum geri queant. Principium
primum è quo omnia in Theologia deducuntur & in quod
ultimò resolvuntur, est illa propositio: *Quicquid Ssa dicit,
divinitus inspiratum adeoq; infallibiliter verum est.* Inde depen-
det tota ὁρθοδοξίας κατὰ σκευή, uti ἐπιρροδοξίας ἀνασκευή à pro-
positione, quæ è priori resultat: *Quicquid Ssa est contra-
rium, falsum est.* Hæc est primi conflictus Panoplia. Jam
uti non patimur nos v. c. à Pontificio in Dispp. Theologicis
adstringi ad versionem vulgatam, ita nec ille vult oppugnari
è versione B. Lutheri. E textu proinde authentico omnia
depromenda arma sunt. Quæ cum adversariis præscriba-
mus, à nobis nequeunt detrectari. Audiamus Lutherum.
Novi, inquit, in Psal. 45. *quantopere mihi contra hostes meos pro-
fuerit lingua Ebraica (& sine dubio quorq; Græca) notitia.*
Certè, pergit modesta anima, *quamvis exigua illa sit, cum omni-
bus tamen totius mundi gazis eam non commutarem.* Denique
mirum est, quod non pauci, qui sacris concionibus dant
operam, se adminiculo lingvarum carere posse persuasi
sunt, satis esse rati, si aliorum laboribus practicis utcunq;
uti nõrint. Egregii sc. οἰκονόμοι τῶν μυστηρίων ἔχουσιν, qui in divina
penuaria & sanctissima adyta admitti non desiderant, micæ
aliorum legentes. Legati Dei vocari amant & Imperatoris
sui lingvam ignorant; quibusve Moses & Propheta sine in-
terprete non magis intelliguntur, quàm si advena quispiam
è Calicut vel nova Zembla in oras nostras delaberetur.
Debent ὁρδοτομεῖν πὺν λόγον τῆς ἀληθείας, cujus umbram modò
& simu' achra tenent. Debent aliis aperire oculos & ipsi
perspicill' indigent. Debent suos ducere ad fontes Israël,
quos ipsi, rivulis quippe & lacunis contenti, nunquam
deli-

delibârunt. Debent annunciare *πᾶσιν τῶν βαλῶν ἡ θεῶν*, qui seposita interpretis auctoritate una cum Postillis, non sciunt per certam scientiam, quid velit Dominus. Luberiu eorum gratiam adscribere verba B. Lutheri *Præfat. in Postill. Johann. Spangenbergii*: Aber gleichwol sind wiederumb eeliche faule Pfarrherren und Prediger auch nicht gut / die sich auff solche (Postillen) und andere mehr Bücher verlassen / daß sie eine Predigt daraus können nehmen. Beten nicht / Studiren nicht / lesen nicht / trachten nichts in die Schrift / gerade als müste man die Biblia darumb nicht lesen / brauchen solcher Bücher / wie der Formular und Calender / ihre jährige Nahrung zu verdienen / und sind nichts denn Psittig und Dohlen / die unverständlich nachreden lernen / *cc.* Quibus gemina habet B. D. D. Dorscheus *Præf. P. i. Theol. Zachar. In eo, ait, laborant, ut brevi experiantur; an lingua sit animo expeditior, & an supinam ignorantiam felici loqvacitate tegere possint. Nam ne profundius in DEI consilia & illos beatissimos sacrarum literarum sinus introspeciant, sancta simplicitate prohiberi se perhibent. Itaq; nihil iis est, ut Plautino utar, confidenti loqvntius, ut illo tandem imbuantur habitu, quem reverentur omnes. Unde semidocti cruda adhuc studia propellunt in templa, artificiosissimi scriniorum alienorum expilatores. Nec desunt, qui eo die, quo sacri muneris impetrati desideratissimum nuncium acceperunt, nuncium miserunt iis curis, quas ad firmandas in divinis consiliis mentes Academia instruit. Scilicet magno animo hoc agunt, ut parum adferant animi in suggestum, multum soni, mera tintinnabula. Si nõssent illi, quam divites doctrinarum, monitionum & consolationum fontes aperiat diligens meditatio unius sæpe voculæ primigeniæ, non foderent sibi hinc inde cisternas *αιὸδες*. Sic demum certissimi forent verbum, quod egressum est ex ore Domini, non rediturum vacuum. Ne dicto putemur non fecisse fidem, obtestamur lectorem, ne gravetur unum vel alterum exemplum è Fasciculo viventium B. D. D. Jac. Welleri, Excellentis Theologi & Homiliastæ, legere. Ea indice*

digito monstrabimus, nam exscribere hac vice non vacat. Vix sibi à lachrymis temperaturum scio, qui devota mente expenderit emphasin vocum *בן יקר / ששועוים / המו* *Jer. XXXI. v. 20.* Modum præit B. Wellerus *l. c. p. 17. 18.* De קקק *Esa. XLIX. v. 16. conf. p. 19. & 105.* De הביטור *Psal. XIII. v. 4. p. 227. 228.* De voce חסר *ib. v. 6. p. 242.* De radice קסא *Esa. LVI. p. 364. ad 367.* De radice ספר *Psal. LVI. v. 9. p. 191. & 617.* Lege & non pœnitebit. Conferri quoque possunt Dn. M. Alberti Vogtii *Delicia Sacra* & de vocibus Græcis N. T. *Patologia* L. Lamp. Alardi. E dictis liquidò constare putamus, quantus lingvarum originalium & Philologiæ Sacræ in quacunq; Theologiæ tractatione usus sit. Veremur, si addamus plura, ne quis nobis objiciat, quod olim cuidam Herculem pro rostris laudaturo Diogenes: *Quis unquam vituperavit?* Quod si autem porrò Philologiam & Philosophiam in hoc passu contendere velimus, non speramus quempiam agrè laturum, si illi primas deferamus. Licet enim Philosophiam in se spectatam scientiâ lingvarum nobiliorrem esse ultrò demus, cum illa res ipsas tradat, hæc voces fermè & rerum simulachra; illa propter se sit expetenda, hæc ad aliud ordinata; hanc tamen multò plura & magis necessaria ad Theologiam conferre subsidia *λευκάδι Φωνή* contra *Calixtum* pronunciamus. Loquimur autem cum primis de Philosophia reali. Logica, quæ regulas connexionum & contradictionum etiam Theologo præscribit, non magis Philosophiæ, quàm Philologiæ pars est & annon majori jure ad habitus organicos aggregetur, *ὅτι πάντα κερτων γένεσι κῆται.* Nec tamen organica illa Logices subsidia Philologicis faciunt paria. Ita enim comparata sunt, ut homo sibi relictus, modo sanum habeat synciput & incorruptum sensorium, suo Marte, tanquam ζῶον naturâ λογικόν, ad ea aspirare queat. At cum voces non φύσις, sed ἡέσις significant, impossibile est, ut ullus homo (etiam redivivus Aristoteles) utut per aliquot secula indulgeat speculationibus

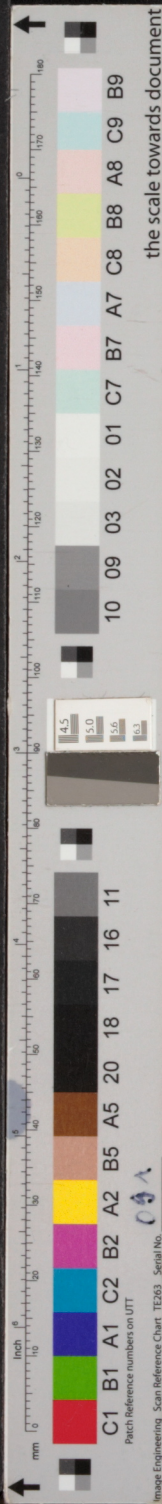
nibus, citra informationem, ullius voculae vel particulae
ignotae & peregrinae sensum indaget. Jam ubi de sensu
vorum non constat, nequequam in partes vocantur filii
Logicorum. Nec disciplinarum realium, in ordine ad
Theologiam, amplior, quam Philologia, usus est. Meta-
physica sane in declaratione terminorum, quorum notitia
ad capiendam *εἰς τὴν ἀπὸρροξῆως* in quaestionibus mixtis, quas
vocant, facit, egregiam Theologo in conflictu constituto
praestat operam. Sed adminicula, quae Philologia suppeditat,
& longè plura sunt & proprium Theologiae principium prop-
ius attingunt. Physices, nobilissimae alias scientiae, hic
loci exiguum *Ἰσβάλλον μέγεθος* est, saltem non comparan-
dum cum divite promptuario Philologiae. Nec Ethica cum
Philologia in hoc passu de palma certare potest. Moyses
quippe & Paulus in tradendis moribus ab Aristotele nil
mutuantur lucis. Geographia & Chronologia ita faculam
SSae mutuant, ut saepe mutuentur. Sed hoc ipsum argu-
mentum Clariss. Theologorum D. D. Calovius, Praeceptor
& Patronus noster venerabilis, *Praef. in Isag. Theol.* prosecutus
est. Coeterum quae dicta à nobis, ne utique eo allata sunt
animo, ac si vel studia Philosophica deprimere, vel ea, quo-
rum cura nobis data est, in immensum extollere, indeque
nescio quam auram popularem captare vellemus. Certè
tantum abest, ut iudibus Philosophiae, quae alias satis fri-
gidè tractatur à multis, qui ad Theologiam contendunt,
quicquam detractum eamus, vel cursum ejus sufflaminan-
dum putemus, ut novo celeusmate ad diligentiorum ejus
cultum opus esse censeamus. Eandem citra respectum ad
Theologiam & exegesis Biblicam linguis multis praeponi-
mus parasangis, & dum lingvarum cultum magis necessa-
rium dicimus, eo ipso Philosophiam Theologiae cultori
ut necessariam commendamus. Nec ulla hic infestamur
Φιλαντία, qui nobiscum habitare didicimus. *Quod satis est,*
inquam (cum Persio) sapio mihi, non ego curo esse quod Arcefilas,
arumno-

erum nosq; Salones. Nec dum ego Theologiae subsidia contendo,
Theologum formare intendo. Cotis vice fungor, acutum Red-
dere quae potis est exors licet ipsa secandi. Indignor modò & δαῖτα
μοι ἦτορ, cum eorum turbam conspicio, qui in Theologiam
involant, priusquam sibi natae aetate sint i. e. antequam com-
pararint lingvarum & artium adminicula. Quibus horri-
bile carmen dicit Franzius: *Qui secus fecerit, ait, nec funda-
menta intima fontium comparare sategerit, cum divinam vindictam
experturum pronuncio.* Alia vobis, consecranei honoratis-
simi, haecenus mens, alius animus fuit. Optimè studiis
Vestris consulturi lingvarum cultum junxistis artibus. Hinc,
quantum nobis incumbit, nihil non moliti sumus, quò di-
ligentiae vestrae nunquam de esset laborandi materia. Post-
quam igitur denuo nobis nostrisq; Musis redonati sumus,
in posterum publicis praelectionibus prosequi constituimus
CRITICAM, quae circa Textum Sacrum generaliter versatur.
Tractationis nostrae sequentia erunt capita I. De Partitio-
nibus Codicis Sacri. II. De Linguis Originalibus. III. De Puritate
fontium. IV. De Versionibus SSae in genere. V. De Paraphrasibus
Chaldaicis V. T. seu Targumim. VI. De Pentateuco Samaritano
Spurio & versione Samaritana. VII. De Versionibus Syriacis, Ara-
bicis, Persicis, Aethiopicis, Armenicis, Copticis SSae. VIII. De Ver-
sionibus Graecis, in specie LXX. Interpretum. IX. De Versionibus
Latinis, in specie Vulgata. X. De Versionibus Germanicis, in specie
B. Lutheri. XI. De Versionibus Belgicis, Dan. Angl. Gall. Ital. Hisp. & c.
XII. De Masora. XIII. De Cabbala. XIV. De Commentariis
Rabbinorum. XV. De Talmude. XVI. De Alkorano. Quae omnia
ita tractabimus, ne Philologi excedamus orbitas. Ratio-
nem ordinis dabimus suis locis & eò enitemur studiosè, ut
huic labori ante proximum Festum Pentecostes ultimam ma-
num imponamus. Coeterum Lingvarum cultores ad hanc
acroasin, cujus futuro die Jovis in Auditorio Minori, hora
à meridie primâ, auspicia erunt, peramanter & officiosè in-
vitamus. P. P. Dom. XXVI. Post Trin. A. E. D. V.
clō Ioc LXVIII.

R Heydtmann

remus alios, quorum labores non admit-
les. Illum ex parte contigimus, neque de-
te, desperamus. Eo certè animo, post-
acra generali haud ita pridem defuncti su-
dam *Critices Sacra speciem*, Deo duce, pro-
em, dum *voces peregrinas Sacro-Profanas*
edimur. Tractationis nostræ sequentia
De vocibus peregrinis V. T. puta Syriacis
וְגוֹ *Gen. 31. 49.* Samaritanis. E. c. נְרַגְלָה 2. *Reg.*
, ut כְּנִי *Esa. 56. 11.* כִּיּוֹן *Amos 5. 25.* Perficis
כִּסְ / דְּרוּשׁ / אֶסְתֵּר / אֶשְׁוֹרֶשׁ / &c. & appella-
רְנָנָה / אֶשְׁוֹרֶפְנִים / אֶשְׁתַּרְנָנִים / פּוֹרִים / נִשְׁתָּן /
Egyptiacis E. c. צַפְנָת פַּעֲנָה *Genes. 41. v. 45.*
כִּוְרָה / פְּסַנְתְּרִין / סוּמְפּוֹנָה / &c. II. De voci-
N. T. puta, Ebraicis, ut ἐμμανηλ, ἀλλη-
βαδδαν, χερεβια, &c. Hierosolymitanis, ut
ἐ, γολγοθα, ἐφφαθα, ἡλι ἡλι λαμαα σαβαχθανι,
αβρα, ρακα, παλιθα κημι, &c. Arabicis, ut:
, &c. Egyptiacis, ut: ρευφαν, ιανης, ιαμ-
nas non curamus. III. De controversi-
is. Sic disputatur & in quibusdam his est
מִנוּגֵי *Soph. 3. 18.* מִרְנָמָה *Prov. 26. 8.* & σαδαειον
ginis Latinæ? Num / כְּרוּזָא / כְּרָתִים / כְּרָתִים /
כִּסְ &c. sint Græca? Num / כָּר / כָּר / &c.
sint Chaldaica? An λίτρα Samaritanum?
unicum? An הַגְּרָה, אֶלְגֻּמִּים, &c. Arabica, &
bica extent? An פְּרֻס, γόζα, &c. Persica?
enicum? An / סְחָר / סְטַפּוֹרִים / סְטַפּוֹרִים /
שׁ / צַפְרֵדַע / אֶבְרָדָה / מִן / כְּנָה, λιβερετιν, &c.
um *Candaces* nomen Habesinum? An
gine Indicum? &c. IV. De terminis in-
diastica *Maronitarum, Jacobitarum, Coptita-*
um, *Habesinorum*, &c. frequentatis, de
vocibus